

การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี*

COMMUNITY DEVELOPMENT AND PUBLIC PARTICIPATION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SARABURI PROVINCE

กวิน วาสนา*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิศร ยืนยง

Kawin Wassana*, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผล 2) วิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบแนวโน้มเชิงสถิติ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อต่อยอดในเชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่า IOC และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลวิเคราะห์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มีน้ำหนักสูงสุด และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีผลน้อยที่สุด ด้านตัวแปร พบว่า ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทาง พบว่า ให้มีการพัฒนาเมืองโดยเน้นเชิงนิเวศ พัฒนาภาคการเกษตรเพิ่มมูลค่าผลิตผล หากไม่มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างองค์การกับประชาชน และอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรท้องถิ่น เพื่อให้ข้อเสนอแนะมีน้ำหนักมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล, จังหวัดสระบุรี

Abstract

This study aimed to 1) examine the level of effectiveness; 2) analyze community development and public participation that affected effectiveness; and 3) propose approaches to enhance the effectiveness of Subdistrict Administrative Organizations in Saraburi Province. A mixed

- methods approach integrating quantitative and qualitative research was employed. The population consisted of individuals aged 18 years and above who had voting rights and were registered as household members within the Subdistrict Administrative Organization areas in Saraburi Province. Simple random sampling was employed, resulting in 400 respondents, while 20 key informants were purposively selected. The research instruments included a questionnaire for identifying statistical trends and in - depth interviews for exploring qualitative insights. The validity and reliability of the instruments were examined using the Item - Objective Congruence (IOC) index and Cronbach's alpha coefficient. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were applied, along with multiple regression analysis using a statistical software package and qualitative content analysis. The findings revealed that: 1) the overall level of community development of the Subdistrict Administrative Organizations in Saraburi Province was high. Among the analyzed factors, the development of eco-industrial towns carried the most significant weight, while participation in evaluation had the least influence. 2) The variables-development of eco - industrial towns, participatory decision-making, strengthening community capacity, and sustainable green towns, as well as participation in evaluation - significantly affected the effectiveness of the Subdistrict Administrative Organizations at the 0.05 significance level. And 3) The study recommended that town development should emphasize ecological principles and agricultural enhancement to increase the value of products. However, without genuine and active public participation, a gap could arise between local authorities and citizens, potentially undermining the credibility and effectiveness of local administrative organizations.

Keywords: Community Development, Public Participation, Effectiveness of The Sub-District Administrative Organization, Saraburi Province

บทนำ

กระบวนการพัฒนาในยุคสังคมภายหลังอุตสาหกรรม (Post - Industrial Society) หรือสังคมข่าวสาร ได้ถูกกำหนดให้เป็นกรอบเรื่องของความจำเป็นสำหรับประชาชนโลกที่จะต้องมุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้าและการเติบโตในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัตถุ ซึ่งเป็นความต่อเนื่องที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงช่วงศตวรรษที่ 20 (Touraine, A., 2001) ปัจจัยเหล่านี้ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาอย่างสมดุล ควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นผู้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) ให้ครบทุกขั้นตอน เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Belonging) (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558) การมีส่วนร่วมนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาและส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) ในที่สุด (Daft, R., 2008)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย โดยเฉพาะการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี พบว่า การพัฒนาที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมดุลกับความเจริญก้าวหน้าในปัจจุบัน โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การบริหารจัดการท้องถิ่น ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการมีส่วนร่วมได้ก่อให้เกิดช่องว่างในการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การอย่างมีนัยสำคัญ อ้างอิงจากรายงานติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า แม้มีการจัดสรรโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนคิดเป็น 179 โครงการ โดยใช้งบประมาณกว่า 1,094.25 ล้านบาท และโครงการเหล่านั้นได้รับคะแนนความสอดคล้องสูงถึง 4.90 คะแนน แต่ในขณะเดียวกัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็ยังได้เน้นย้ำเชิงนโยบายถึงความจำเป็นที่ต้อง "ส่งเสริมให้ประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มากขึ้น" ในทุกขั้นตอนของโครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างยั่งยืน ข้อมูลนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ยังคงอยู่ กล่าวคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงตามเป้าหมายขององค์กรได้ แม้จะมีการลงทุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี, 2568)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ทำให้เห็นชัดเจนถึงความจำเป็นในการยกระดับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านกลไกของการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับในทางทฤษฎี แต่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนซึ่งมุ่งเน้นการตรวจสอบความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างตัวแปรสำคัญสองตัวนี้ ได้แก่ การพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน กับผลลัพธ์ขององค์กรคือ ประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี อย่างเป็นระบบและเป็นแบบจำลอง (สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี, 2568) การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการเติมเต็มช่องว่างความรู้ดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แม่นยำ และสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและวัดผลได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาชุมชน รวมถึงการยกระดับการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 363,736 คน เป็นชาย จำนวน 180,165 คน หญิง จำนวน 183,571 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาคิยามาเน (Yamane, T., 1973) และสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (Stratified Sampling) และขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก (Lottery) จากทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 20 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 10 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเป็นกลุ่มคนที่ได้รับรู้และได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพของผลการวิจัยที่ต้องการครบถ้วน

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตั้งสมมติฐานการวิจัยเพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **แบบสอบถาม** ผู้วิจัยได้กำหนดแบบสอบถามขึ้นจากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) เชิงระบบ 3) เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน 4) การแข่งขัน - คุณค่า ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, R., 1993)

เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ออกแบบจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสอบถามว่า หากนำแบบสอบถามไปใช้ในการวิจัยแล้วนั้นจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ กระบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.64 จากนั้นทำการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป และมีสิทธิ์เลือกตั้ง อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 และจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพองค์การ ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) เชิงระบบ 3) เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน 4) การแข่งขัน-คุณค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) และสรุปภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 10 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

ประสิทธิผลองค์การ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การบรรลุเป้าหมาย	3.65	0.37	มาก	2
2. เชิงระบบ	3.56	0.39	มาก	3
3. เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน	3.71	0.40	มาก	1
4. การแข่งขัน - คุณค่า	3.46	0.42	มาก	4
รวม	3.60	0.20	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.37) เชิงระบบ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การแข่งขัน - คุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประสิทธิภาพองค์การ มีโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาสถานประกอบการ มีการส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ	3.57	0.44	มาก	4
2. เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน	3.84	0.47	มาก	1
3. ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน	3.61	0.42	มาก	3
4. ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.78	0.44	มาก	2
รวม	3.70	0.23	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.44) ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การพัฒนาชุมชน มีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ ร่วมเปิดเผยข้อมูลแบบแผนการดำเนินการ มีการสนับสนุนข้อมูลที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	3.76	0.40	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ	3.56	0.41	มาก	3
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.36	0.47	ปานกลาง	4
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.67	0.38	มาก	2
รวม	3.59	0.20	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และระดับ ปานกลาง 1 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.40) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.41) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนสามารถมีบทบาทต่อการร่วมตัดสินใจเพื่อ สนับสนุนการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐส่งเสริมให้ ประชาชนได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (n = 400)

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.034	0.240		12.639	0.000
การพัฒนาชุมชน					
ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X ₁)	0.070	0.023	0.154	3.048	0.002*
เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X ₂)	0.063	0.021	0.101	2.421	0.044*
ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ ภูมิภาคอาเซียน (X ₃)	0.038	0.024	0.079	1.574	0.116
ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (X ₄)	0.027	0.023	0.058	0.169	0.243
การมีส่วนร่วมของประชาชน					
การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X ₅)	0.067	0.025	0.117	2.464	0.033*
การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (X ₆)	0.028	0.024	0.058	0.154	0.249
การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (X ₇)	0.004	0.021	0.010	0.196	0.845
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X ₈)	0.052	0.027	0.098	1.917	0.050*
R = 0.445, R Square = 0.460, Adjuster R Square = .241					
Std. Error of the Estimate = 0.1964259 F = 3.132, Sig = 0.000					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งในภาพรวม น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05

พบว่า คะแนนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ยกกระดับ การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X₁) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X₅) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียว

อย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน (Bata) มีค่าเท่ากับ .154, .117, .101 และ .098 โดยการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) สูงสุด และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์ พหุคูณคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี มีค่า (R) เท่ากับ .445 นอกจากนี้ค่า (R Square) มีค่าเท่ากับ 46.00 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .196

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ตัวแปรที่ส่งผล ได้แก่ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X_5) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี จากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

3.1 ด้านการบรรลุเป้าหมาย พบว่า แม้ว่าภาครัฐในพื้นที่จะมีศักยภาพสูงในการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสถานประกอบการและกิจกรรมชุมชน แต่การบรรลุเป้าหมายยังขาดความชัดเจนด้านการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น แนวทางที่สำคัญคือการมุ่งเน้นการสร้าง ธรรมนูญทางดิจิทัล (Digital Governance) โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนด นโยบายความโปร่งใสของข้อมูล (Data Transparency Policy) ที่ชัดเจน เพื่อเปิดเผยข้อมูลโครงการ งบประมาณ และผลการดำเนินงานทั้งหมดในรูปแบบดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย พร้อมทั้งจัดทำ ระเบียบปฏิบัติงานมาตรฐาน (SOP) เกี่ยวกับการควบคุมความปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงข้อมูลและการทำธุรกรรมของประชาชน

3.2 ด้านเชิงระบบ ทิศทางการพัฒนาขององค์การที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวและสภาพลักษณะที่ตื้นมีผลลัพธ์เชิงบวก แต่การปฏิบัติงานภายในองค์กรยังขาดความคล่องตัว ดังนั้น แนวทางคือการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล (Digitalization) มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยควรนำ ระบบจัดการงานอัจฉริยะ (Smart Task Management) เช่น ระบบการติดตามและอนุมัติโครงการออนไลน์มาใช้เพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม การนำระบบใหม่เข้าสู่การใช้งานจริงต้องไม่ซับซ้อนเกินไป โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรม (Training Program) และจัดทำคู่มือที่เข้าใจง่าย เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัล (Digital Literacy) ให้กับทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน เพื่อให้ระบบใหม่เป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการอย่างแท้จริง

3.3 ด้านเชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน การบริหารจัดการที่มีทิศทางในการส่งเสริมการรักษาพื้นที่สีเขียว การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และการคัดแยกขยะนั้นเป็นกลยุทธ์ที่ดี แต่ยังขาดความเข้มงวดในการบริหารความเสี่ยง ดังนั้น แนวทางคือการวางแผน การจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ (Strategic Risk Management) อย่างเป็นระบบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำ แผนบริหารความเสี่ยงโครงการ (Project Risk Management Plan) สำหรับโครงการที่มีผลกระทบสูงเพื่อวิเคราะห์และกำหนดวิธีการควบคุมความเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนไปใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ (Outcome Evaluation) แทนการวัดเพียงแค่ผลผลิต (Output) เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริง เช่น สถิติการลดปริมาณขยะต่อหัวประชากร หรือความเชื่อมั่นต่อบริการด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

3.4 ด้านการแข่งขัน - คุณค่า ภาครัฐมีการส่งเสริมให้บุคลากรให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่แล้ว แต่การสร้างคุณค่าและจุดเด่นทางการแข่งขันยัง

สามารถทำได้มากกว่านี้ ดังนั้น แนวทางคือการสร้าง นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) โดยนำเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมที่ยกระดับความน่าเชื่อถือ เช่น การพัฒนา แพลตฟอร์มการค้าออนไลน์สำหรับสินค้าชุมชน ที่มีการรับรองมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของผู้ประกอบการในพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มความแตกต่างในตลาดและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาดได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้าน การแข่งขัน - คุณค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด การค้นพบนี้สอดคล้อง กับ กรอบแนวคิดคุณค่าที่แข่งขันกัน (Competing Values Framework) ซึ่งมองว่าประสิทธิผลขององค์กรต้องมีการปรับตัวเชิงกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก (เป็นเหตุผลที่ด้านเชิงกลยุทธ์สูง) และ ต้องมุ่งเน้นความสามารถในการสร้างความโดดเด่นเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (เป็นเหตุผลที่ด้านการแข่งขัน - คุณค่าควรได้รับการพัฒนา) ซึ่งผลลัพธ์นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทท้องถิ่นอื่น เช่น งานของ เกษตรชัย บุญคง และคณะ ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับสูงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญของข้อค้นพบนี้คือการวัดผลประสิทธิผลส่วนใหญ่มาจาก การรับรู้ (Perception) ของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก จึงอาจขาดมิติของการวัด ประสิทธิภาพเชิงรูปธรรม (Objective Measures) ที่เป็นข้อมูลทางการ เช่น ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณจริง หรือคะแนนการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) มาประกอบการตีความ (เกษตรชัย บุญคง และคณะ, 2565)

2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระดับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสระบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การเรียงลำดับนี้สะท้อนว่า องค์การบริหารส่วนตำบลและภาคีเครือข่ายมีการรับรู้ว่าการพัฒนาที่เน้นการสร้าง ความยั่งยืน และ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้ถูกดำเนินการอย่างเข้มข้นที่สุด ซึ่ง สอดคล้อง กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการมิติสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โสภณ ที่พบว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้นระบบสาธารณูปโภคร่วมกันนำไปสู่ความยั่งยืนได้ (ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โสภณ, 2556)

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ในขณะที่มิติ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ทองสุข ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในหลายมิติ เช่น ข้อจำกัดด้านเวลา และปัญหาที่ ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินมากกว่าความเข้มแข็งของชุมชน การค้นพบนี้จึงตอกย้ำความท้าทายที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเผชิญ คือ แม้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนจัดการและควบคุมโครงการ (ตัดสินใจ ปฏิบัติการ ประเมินผล) มากพอสมควร แต่ยังคงพัฒนาการออกแบบโครงการให้เกิดผลประโยชน์ที่สมดุลและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับผลประโยชน์ที่ได้รับต่อไป (นางเยาว์ ทองสุข, 2558)

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ตัวแปร พบว่า การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X_5) เสริมสร้างศักยภาพ

ชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_6) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและการประเมินผล ช่วยสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการยอมรับจากสังคม นำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานของ พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ, 2565) และงานของ พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ ที่ชี้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์, 2560) ซึ่งจากการวิเคราะห์ยืนยันว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้นความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมเชิงกลไก เป็นปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิผลที่สำคัญ การที่ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญนั้น สนับสนุนทฤษฎีความชอบธรรม (Legitimacy Theory) ที่ Suchman, M. C. นำเสนอไว้ โดยชี้ว่าในบริบทที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรม การจัดการผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยสร้าง ความชอบธรรมทางศีลธรรม (Moral Legitimacy) และนำมาซึ่งการยอมรับจากสาธารณะ (Suchman, M. C., 1995) ส่วนการที่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลอย่างชัดเจนนั้น สอดคล้องกับหลักการจัดการภาครัฐแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ของ Ansell, C. & Gash, A. การให้ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในขั้นตอนแรกและขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการโครงการ เป็นการสร้าง การตรวจสอบและถ่วงดุล ภายในกระบวนการ ซึ่งช่วยลดความไม่ไว้วางใจและสร้างความโปร่งใส ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประสิทธิผลองค์กรในยุคปัจจุบัน (Ansell, C. & Gash, A., 2008)

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จัดทำขึ้นตามมิติประสิทธิผลทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องและเป็นทางออก สำหรับข้อจำกัดและข้อค้นพบที่วิเคราะห์ได้ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่การพัฒนา เชิงระบบ และการบรรลุเป้าหมาย ผ่านการยกระดับธรรมาภิบาลทางดิจิทัล ด้วยการกำหนดนโยบายความโปร่งใสของข้อมูลและการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อแนวโน้มการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (NPM) นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะด้านการวางแผนแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ และการสร้าง นวัตกรรมใหม่เพื่อเพิ่มคุณค่า ยังเป็นการเสริมจุดอ่อนในด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน และการแข่งขัน - คุณค่า ที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ในการประเมินประสิทธิผล ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ยังสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกัน ตามที่ นางเยาว์ ทองสุข ได้เคยศึกษาไว้ ทำให้แนวทางที่เสนอนี้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (นางเยาว์ ทองสุข, 2558) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิจัยนี้จะให้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี แต่ก็มีข้อจำกัดที่ควรนำมาพิจารณาในการตีความผลและนำไปใช้ในบริบทอื่น เนื่องจากการวิจัยนี้เน้นเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดสระบุรี เท่านั้น ซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม/เกษตรกรรม และสังคมเฉพาะตัว ดังนั้น การนำผลไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคอื่น เช่น พื้นที่ชายแดนหรือเมืองขนาดใหญ่ ควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้ได้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเป็น โมเดลการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

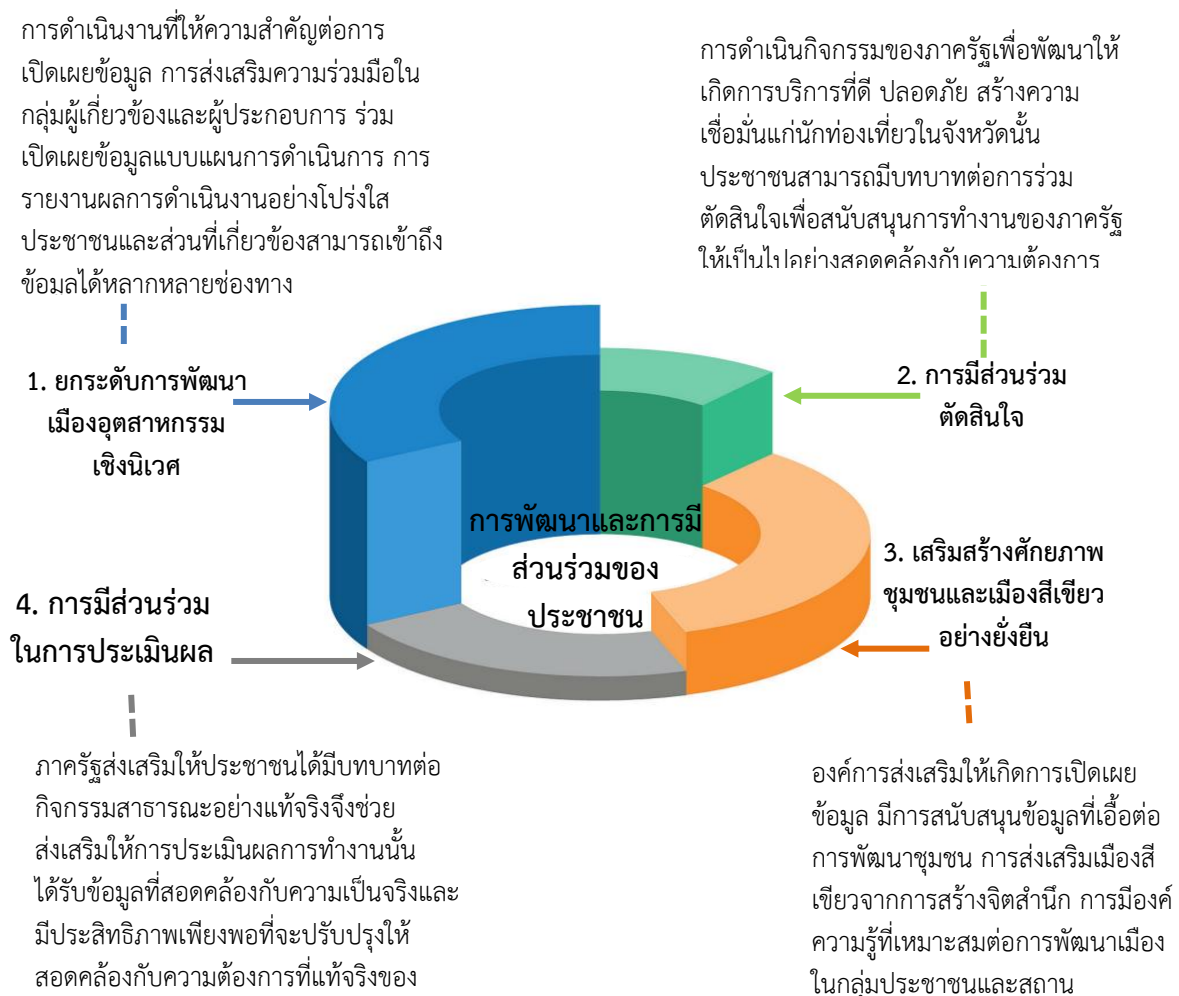
1. การยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศได้ว่า มีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ ร่วมเปิดเผยข้อมูลแบบแผนการ

ดำเนินการ การรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ประชาชนและส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง

2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจได้ว่า ในการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐเพื่อพัฒนาให้เกิดการบริการที่ดี ปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นประชาชนสามารถมีบทบาทต่อการร่วมตัดสินใจเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ การส่งเสริมความปลอดภัยในพื้นที่และร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของภาครัฐได้อย่างเป็นธรรม

3. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืนได้ว่า องค์การส่งเสริมให้เกิดการเปิดเผยข้อมูล มีการสนับสนุนข้อมูลที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมเมืองสีเขียวจากการสร้างจิตสำนึก การมีองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเมืองในกลุ่มประชาชนและสถานประกอบการในพื้นที่ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ระบบการบริการสาธารณะมีความสะอาด เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเป็นมิตรมากยิ่งขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้ว่า ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทต่อกิจกรรมสาธารณะอย่างแท้จริงจึงช่วยส่งเสริมให้การประเมินผลการดำเนินงานนั้นได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ได้ยืนยันความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการจัดการ และความสามารถเชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ภาพรวมของประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน เป็นจุดแข็งสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการปรับตัวและตอบสนองต่อประเด็นสำคัญในท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2) ผลการวิเคราะห์เจาะลึกพบว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้น การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมี การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ถือเป็นปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิผลที่สำคัญที่สุด โดยผลการทดสอบสมมติฐานยืนยันว่า การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ, การมีส่วนร่วมตัดสินใจ, การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการบริหารงานแบบ ธรรมภิบาลแบบมีส่วนร่วม และ 3) แนวทางการพัฒนาจึงต้องเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนด นโยบายความโปร่งใสของข้อมูล ที่ชัดเจน โดยให้ประชาชนเข้าถึง "ทะเบียนโครงการอิเล็กทรอนิกส์" ได้แบบ Real-Time เพื่อสร้างความไว้วางใจและตอบโต้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ต้องนำ ระบบ E-Service แบบ One Stop Service มาใช้ เพื่อปรับปรุงกระบวนการภายในและเพิ่มความคล่องตัวในการบริการประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ขณะเดียวกัน องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเสริมสร้างจุดแข็งเชิงกลยุทธ์ด้วยการวางแผน การบริหารความเสี่ยง และเปลี่ยนไปใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ (Outcome) ที่เน้นตัวชี้วัดความยั่งยืน เช่น สถิติการลดปริมาณขยะ และสุดท้าย การสร้าง นวัตกรรมการขายแบบยั่งยืน โดยการ พัฒนา แพลตฟอร์ม OTOP สระบุรี 4.0 ที่มีการรับรองมาตรฐาน "Green Product" จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าและบริการของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรกำหนดนโยบายจากฐานข้อมูลปัญหาจริง และบูรณาการการมีส่วนร่วมถกแถลง ของประชาชนเข้าในทุกขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ต้องเน้นการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ เพื่อวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ควรนำเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนมาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัว และเร่ง สร้างนวัตกรรมใหม่ ในการบริการและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ปรับใช้ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายผลโดยการ ศึกษาเชิงเปรียบเทียบ กับจังหวัดอื่นที่มีบริบททางเศรษฐกิจต่างกัน และดำเนินการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารระดับนโยบาย เพื่อค้นหากลไกและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่สุดในการนำผลวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2567). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยกอายุรายเดือน ระดับหมู่บ้าน เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByMooBan.php?year=67&month=12
- เกษตรชัย บุญคง และคณะ. (2565). บทบาทคณะผู้บริหารและการพัฒนาชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 411-430.

- ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โชค. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยระบบสาธารณโภคี ของหมู่บ้านราชธานีอโศก ตำบลบู่ใหม่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 14(2), 521-535.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นงเยาว์ ทองสุข. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 9-15.
- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสาลิกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(1), 68-79.
- พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสืบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 6(1), 168-211.
- สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี. (2568). รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2568 จาก <https://www.saraburipao.go.th/home/storage/2025/04/1yearreport.pdf>
- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: United States: Harper Collins.
- Daft, R. (2008). *The Leadership Experience*. (4th ed.). Mason, OH: Thomson South-Western.
- Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago, United State: Rand Mc Nally.
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), 571-610.
- Touraine, A. (2001). *Beyond Neoliberalism*. (Macey, D. Trans.). Cambridge: U.K Polity Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.